

**Ψευδόφιλες λέξεις μεταξύ της κοινής νέας ελληνικής γλώσσας και της κατωιταλικής
διαλέκτου και η αξιοποίησή τους στο γλωσσικό μάθημα**

**False friends between modern greek and the Griko dialect and their use in the language
lesson**

Δημήτριος Σταφίδας, ΠΕ 70, τ. Καθ. Νέων Ελληνικών Πανεπιστημίου Heidelberg, stafidas@arcor.de

Dimitrios Stafidas, teacher, former lecturer for modern greek in the University of Heidelberg,
stafidas@arcor.de

Abstract: In this article, which follows an earlier study, after initially it is confirmed the existence of false friends between modern greek and the Griko dialect from written texts of the current school handbooks of South Italy, we are gonna record and categorize them. In addition, specific examples of didactical suggestions will be presented for the use of these words in a language course in order to enrich the expressive range of students and to avoid confusions.

Keywords: Griko, dialect, greek, false friends

Περίληψη: Στο άρθρο αυτό, που αποτελεί συνέχεια προγενέστερης έρευνας, αφού αρχικά επιβεβαιωθεί η ύπαρξη ψευδόφιλων λέξεων στην κοινή νέα ελληνική γλώσσα και στην κατωιταλική διάλεκτο από ένα σώμα γραπτών, παράλληλων ελληνικών και κατωιταλικών κειμένων σχολικών εγχειριδίων της Κάτω Ιταλίας, θα γίνει καταγραφή αυτών και κατηγοριοποίησή τους. Επιπλέον, θα παρουσιαστούν συγκεκριμένες προτάσεις για τη διδακτική αξιοποίηση των λέξεων αυτών στο γλωσσικό μάθημα με στόχο τον εμπλουτισμό του εκφραστικού φάσματος των μαθητών και την αποφυγή συγχύσεων.

Λέξεις κλειδιά: γκρίκο, κατωιταλική διάλεκτος, ψευδόφιλες λέξεις

Εισαγωγή

Το φαινόμενο της ψευδοφιλίας εμφανίζεται κυρίως σε γενετικά συγγενείς γλώσσες –όπως στην περίπτωση μας η ελληνική και η κατωιταλική– ή είναι αποτέλεσμα δανεισμού από μία γλώσσα σε μία άλλη. Ως ψευδόφιλες λέξεις χαρακτηρίζονται οι λέξεις με φωνολογική ομοιότητα και σημασιολογικές διαφορές σε μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό.

Στην ανακοίνωση αυτή, που αποτελεί συνέχεια προγενέστερης, αφού αρχικά επιβεβαιωθεί η ύπαρξη ψευδόφιλων λέξεων στην κοινή νέα ελληνική γλώσσα και στην κατωιταλική διάλεκτο από ένα σώμα γραπτών, παράλληλων ελληνικών και κατωιταλικών κειμένων

σχολικών εγχειριδίων της Κάτω Ιταλίας, θα γίνει καταγραφή αυτών και κατηγοριοποίησή τους μεταξύ άλλων με βάση το είδος της γραμματικής κατηγορίας (ουσιαστικά, ρήματα, επίθετα κλπ.). Για την καταγραφή των σημασιών κάθε λέξης θα χρησιμοποιηθούν λεξικά και των δύο γλωσσών, ώστε να ερευνηθεί, αν υπάρχει συρρίκνωση, διεύρυνση ή αλλαγή του σημασιολογικού περιεχομένου. Στα λήμματα θα συμπεριληφθούν τόσο οι πλήρως ψευδόφιλες λέξεις δηλ. οι λεξικές μονάδες με πλήρη σημασιολογική επικάλυψη όσο και οι μερικώς ψευδόφιλες λέξεις δηλ. οι λεξικές μονάδες με κοινά και μη κοινά σημασιολογικά στοιχεία.

Καθότι η κατωιταλική διάλεκτος και η ελληνική γλώσσα διδάσκονται στα σχολεία της Καλαβρίας και της Απουλίας, έστω και κάτω από μη ιδανικές συνθήκες, κρίνεται απαραίτητη η αξιοποίησή των ψευδόφιλων λέξεων στη διδακτική πράξη και συγκεκριμένα στο γλωσσικό μάθημα της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης. Για το λόγο αυτό θα παρουσιαστούν επιπρόσθετα συγκεκριμένες προτάσεις για τη διδακτική αξιοποίησή τους με στόχο τον εμπλουτισμό του εκφραστικού φάσματος των μαθητών και την αποφυγή συγχύσεων.

1. Η κατωιταλική διάλεκτος

Η κατωιταλική διάλεκτος είναι διάλεκτος της Κοινής Ελληνικής Γλώσσας, η μοναδική μαζί με την κυπριακή, η οποία μιλιέται εκτός ελληνικού κράτους. Δεν αποτελεί ομοιογενή διάλεκτο μιας και μιλιέται σε δύο, γεωγραφικά και γλωσσικά, ξεχωριστές περιοχές της Ιταλίας, στην Απουλία στην περιοχή Σαλέντο ή αλλιώς Γκρέτσια Σαλεντίνα κοντά στην πόλη Λέτσε και συγκεκριμένα στα χωριά: Calimera, Castrignano di Greci, Corigliano d' Otranto, Zollino, Sternatia, Martano, Martignano, Melpignano και Soleto και στην Μποβεςία της νότιας Καλαβρίας στα χωριά Roghudi, Chorio di Roghudi, Roccaforte del Greco, Condofuri, Polizzi, Bagaladi, Galliciano, Amandolea, Bova Marina και Bova Superiore.

Οι δύο περιοχές απέχουν αρκετά μεταξύ τους και δεν υπάρχει πολιτιστική ή άλλου είδους επαφή. Στα χωριά Μαρτινιάνο, Μελπινιάνο και Σολέτο της Απουλίας η διάλεκτος υποχωρεί σημαντικά. Στα χωριά Χωριό (Chorio) και Παλιό Ρογούδι (Roghudi Vecchio) της Καλαβρίας υπήρχαν μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του 1970 ομιλητές της διαλέκτου. Τα χωριά αυτά εγκαταλείφθηκαν στη συνέχεια λόγω φυσικών καταστροφών. Στην περιοχή της Γκρετσία Σαλεντίνα υπάρχουν σημαντικά περισσότεροι ομιλητές από ό,τι στην Μποβεςία. Μεταξύ των διαλέκτων της Απουλίας (γκρίκο) και της Καλαβρίας (γκρεκάνικο) παρατηρούνται διαφορές. Αλλά διαφορές εντοπίζονται και από χωριό σε χωριό (διαλεκτική διαφοροποίηση). Συνυπάρχουν δωρικά, βυζαντινά και αρχαία ελληνικά στοιχεία, καθώς επίσης και λέξεις από τις τοπικές ιταλικές διαλέκτους και την επίσημη ιταλική γλώσσα. Για τη γραφή χρησιμοποιείται αποκλειστικά το λατινικό αλφάβητο κι οι ομιλητές είναι Ιταλοί υπήκοοι, έχουν ιταλική συνείδηση, είναι καθολικοί και λανθασμένα ταυτίζονται από πολλούς με τους Έλληνες. Αποτελούν, επομένως, φορείς μιας ιδιαίτερης παράδοσης και ταυτότητας (Προφίλη, 1999: 31-38).

Το ζήτημα της προέλευσης της διαλέκτου δίχασε τους γλωσσολόγους δημιουργώντας δύο βασικές θεωρίες. Τη θεωρία σύμφωνα με την οποία η διάλεκτος είναι βυζαντινής προέλευσης, δηλαδή, προέρχεται από τη γλώσσα των Βυζαντινών εποίκων από την Πελοπόννησο, την Ήπειρο, τη Στερεά Ελλάδα, την Εύβοια και τον Πόντο που εγκαταστάθηκαν στη Νότια Ιταλία τον 9ο μ.Χ. αιώνα με βασικό υποστηρικτή της τον Giuseppe Morosi. Και τη θεωρία του Gerhard Rohlfs περί αρχαιοελληνικής προέλευσης της διαλέκτου και η οποία κάνει λόγο για από τον αποικισμό της Μεγάλης Ελλάδας τον 8ο αιώνα π.Χ. από Έλληνες με ενίσχυση αυτού κατά την πρώιμη βυζαντινή περίοδο και από Έλληνες της Μ. Ασίας, Μακεδονίας, Ηπείρου, κλπ.

Υποστηρικτής της θεωρίας του Morosi είναι και ο Pellegrini. Βασικό επιχείρημα της θεωρίας του Rohlfs που υποστηρίζουν και οι Χατζιδάκις, Καρατζάς, Κουκουλές, Καραναστάσης, είναι η ύπαρξη δωρικών στοιχείων στη διάλεκτο.

Στις 15.12.1999 αναγνωρίστηκε η ελληνόφωνη κοινότητα του Σαλέντο (Απουλία) ως εθνική και γλωσσική μειονότητα με την ονομασία Γλωσσική Μειονότητα της Γκρίκο-Σαλεντινής εθνικότητας (Minoranze linguistiche Griko dell' Etnia Griko-Salentina). Το γεγονός αυτό έδωσε τη δυνατότητα διδασκαλίας της γκρίκο και των Νέων Ελληνικών στα σχολεία της δημόσιας εκπαίδευσης. Ανασταλτικοί παράγοντες στη διδασκαλία των παραπάνω γλωσσών είναι μεταξύ άλλων η συχνή παύση χρηματοδότησης από το ιταλικό κράτος και η διακοπή απόσπασης Ελλήνων εκπαιδευτικών.

Η κατωιταλική διάλεκτος χαρακτηρίζεται από επικοινωνιακή ανεπάρκεια, καθότι δεν υπάρχουν επικοινωνιακές περιστάσεις που να προωθούν τη χρήση της και οι ομιλητές της έχουν μειωθεί σημαντικά. Ομιλείται κυρίως από ηλικιωμένους στο σπίτι, ενώ γλώσσα καθημερινής επικοινωνίας είναι η τοπική ρωμανική γλώσσα. Δε διαθέτει κύρος και οι ομιλητές της εμφανίζουν συμπεριφορές αυτο-υποτίμησης, αρνητική στάση απέναντι στη διάλεκτο και άρνηση μετάδοσής της στη νέα γενιά (Κατσογιάννου, 1999: 605-613 & Προφίλη, 1999: 31-38). Στην Απουλία, ωστόσο, υπάρχει τα τελευταία χρόνια ενδιαφέρον από τους νέους να μάθουν τη γλώσσα των παππούδων τους. Η συμβολή των τοπικών πολιτιστικών συλλόγων στη διατήρηση και διάδοση της διαλέκτου κρίνεται ιδιαίτερα σημαντική, αλλά η ελληνική γλώσσα κερδίζει έδαφος εις βάρος του γκρίκο/των γκρεκάνικων (κυρίως στην Καλαβρία).

Οι σημαντικότεροι παράγοντες που οδήγησαν σε γλωσσική και εδαφική συρρίκνωση του ελληνόφωνου πληθυσμού είναι η μετανάστευση (κυρίως κατά τη δεκαετία του 1960), η αντιμετώπιση της διαλέκτου ως διάλεκτο χαμηλού κύρους, ο πλεοναστικός της χαρακτήρας, η χαμηλή αυτοεκτίμηση των ομιλητών της, η απαγόρευση της χρήσης της διαλέκτου (από τον Μουσολίνι), η αστυφιλία, η εγκατάλειψη των περιοχών της Απουλίας και της Καλαβρίας λόγω φυσικών καταστροφών, ο ηγεμονικός χαρακτήρας της επίσημης ιταλικής γλώσσας και η στροφή προς την εκμάθηση της Κοινής Νέας Ελληνικής Γλώσσας.

2. Το φαινόμενο της ψευδοφιλίας

Ψευδόφιλες λέξεις ονομάζονται οι λέξεις εκείνες που έχουν την ίδια ή παρόμοια φωνολογική μορφή σε δύο (ή περισσότερες) γλώσσες, αλλά διαφορετική σημασία σε καθεμία από αυτές (σε μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό). Γίνεται διαχωρισμός σε πλήρως ψευδοδιαγλωσσικά ομότυπα, ψευδοδιαγλωσσικά ομότυπα, δηλαδή, των οποίων η σημασία δε συμπίπτει καθόλου και μερικώς ψευδοδιαγλωσσικά ομότυπα, που είναι ψευδοδιαγλωσσικά ομότυπα, των οποίων μερικές σημασίες συμπίπτουν. Στη διεθνή βιβλιογραφία συναντά κανείς τους ακόλουθους εναλλακτικούς όρους για τις ψευδόφιλες λέξεις: false friends, faux amis/faux frères (Kiss, 2002), false cognates, interlingual homographs, homographic non-cognates, pseudocognates και deceptively transparent words (Mattheoudakis & Patsala, 2007). Οι ελληνικές αποδόσεις των όρων είναι οι εξής: ψευδόφιλες λέξεις (Αναστασιάδη-Συμεωνίδη, 1994), ψευδόφιλες μονάδες, ψευδοδιαγλωσσικά ομότυπα (πλήρως ή μερικώς) (Κυριαζή-Παπακωνσταντίνου, 2005), ψευδοδιαφανείς λέξεις (Κασάπη-Ζωντανού, 1997), λέξεις-σωσίες και κάλπικες λέξεις.

3. Παράγοντες ενίσχυσης της ψευδοφιλίας

Οι ψευδόφιλες λέξεις εμπλουτίζουν το εκφραστικό φάσμα των γλωσσών στις οποίες ανήκουν, αλλά συνάμα αναδεικνύονται σε πονοκέφαλο για τους μαθητές και ελλοχεύει ο κίνδυνος της πλήρους ταύτισης του φάσματος των σημασιών και των χρήσεων. Αυτό ισχύει και για τους συγγραφείς, των οποίων τα βιβλία μελετήθηκαν. Υπάρχουν αρκετές τέτοιες περιπτώσεις επιλογής λανθασμένου μεταφραστικού ισοδύναμου (π.χ. *lempó* έναντι στόμα). Γίνεται επομένως χρήση των λέξεων σε περιβάλλοντα που αποδεικνύονται μη συμβατά, κυρίως σε σημασιολογικό επίπεδο (Kiss, 2002). Στη διδακτική πράξη, ωστόσο, είναι σημαντικά τα πλεονεκτήματα ή/και τα μειονεκτήματα που μπορεί να επιφέρει η παρουσία των ψευδόφιλων λέξεων σε ένα κείμενο (Mattheoudakis & Patsala, 2007). Οι ψευδόφιλες λέξεις αποτελούν αντικείμενο μελέτης διάφορων επιστημών (Ψυχολογία, Γνωστική Ψυχολογία, Μεταφρασεολογία, Εφαρμοσμένη Γλωσσολογία, Διδακτική Γλωσσών), όμως δε γίνεται συστηματική αξιοποίησή τους.

4. Ερευνητικός σχεδιασμός

Ο ερευνητικός σχεδιασμός περιελάμβανε τα ακόλουθα στάδια:

- Κοινωνιογλωσσική επιτόπια έρευνα τον Απρίλιο του 2012
- Καταγραφή εγχειριδίων εκμάθησης γκρίκο (συγκριτικά με τη Νέα Ελληνική)
- Επιλογή εγχειριδίων
- Ανάλυση περιεχομένου
- Αντιπαραβολή των δύο γλωσσών

- Εντοπισμό ψευδόφιλων λέξεων
- Καταγραφή των σημασιών κάθε λέξης και μετάφρασή του στα Ελληνικά
- Κατηγοριοποίησή τους με βάση το είδος της γραμματικής κατηγορίας και το σημασιολογικό πεδίο
- Εντοπισμό των σημασιών της ίδιας λέξης σε ελληνικό μονόγλωσσο λεξικό και καταγραφή αυτών
- Σύγκριση των σημασιών
- Έλεγχο για ενδεχόμενη διεύρυνση, συρρίκνωση ή αλλαγή σημασιών
- Σχεδιασμό ενδεικτικών διδακτικών προτάσεων

Εντοπίστηκαν ομόηχες λέξεις του γκρίκο και της κοινής νέας ελληνικής, όπως αυτές εμφανίζονται στα εγχειρίδια που επιλέχθηκαν και με την εκεί σημασία. Φυσικά δεν μπορεί να γίνει λόγος για ομόγραφες λέξεις, καθώς στο γκρίκο χρησιμοποιείται το λατινικό αλφάβητο. Πρόκειται, επομένως, για λέξεις του γκρίκο, των οποίων το σημαίνον, λόγω φωνητικής ή μορφολογικής εξέλιξης, συμπίπτει με το σημαίνον άλλης λέξης της κοινής νέας ελληνικής, δηλαδή, πρόκειται για τυχαία ενδογλωσσική φωνολογική ομοιότητα. Περιοριστήκαμε σε μονολεκτικές ομόηχες λέξεις εκτός ελάχιστων εκφράσεων (kai meri, na me zzechorisi, spiri spiri) και δεν επιδιώξαμε την πληρότητα της λίστας λέξεων, αλλά τον εντοπισμό αυτών που εμφανίζονται στα επιλεγμένα εγχειρίδια και τα οποία μπορεί να προκαλέσουν σύγχυση στους μαθητές. Για το λόγο αυτό δεν ανατρέξαμε στα λεξικά για τον εντοπισμό των ψευδόφιλων λέξεων. Συμπεριλάβαμε τόσο πλήρως ψευδόφιλες λέξεις δηλ. λεξικές μονάδες με πλήρη σημασιολογική επικάλυψη όσο και μερικώς ψευδόφιλες λέξεις δηλ. λεξικές μονάδες με κοινά και μη κοινά σημασιολογικά στοιχεία. Επιπλέον, μας ενδιέφερε ο προβληματισμός και η ευαισθητοποίηση των μαθητών ως προς το ζήτημα της ψευδοφιλίας. Για το λόγο αυτό κατασκευάσαμε και ειδικές δραστηριότητες για την ανάδειξη του φαινομένου και την εξάσκηση των μαθητών, ώστε να γίνουν γνώστες ορισμένων μεταφραστικών ισοδύναμων που λειτουργούν παραπλανητικά. Κατόπιν επιτόπιας έρευνας, συνομιλιών με ντόπιους, αλλά και ανάλυση περιεχομένου διάφορων συγγραμμάτων, επιβεβαιώνεται το φαινόμενο της ψευδοφιλίας μεταξύ κατωιταλικών διαλέκτων και ΚΝΕ, οπότε δεν κρίθηκε απαραίτητη η πειραματική διερεύνηση της ψευδοφιλίας σε μαθητικό πληθυσμό με τη χρήση γραπτών ή προφορικών δοκιμασιών. Η σύγχυση που προκαλούν οι ομόηχες λέξεις είναι άλλωστε εμφανής και στα μεταφραστικά ισοδύναμα που επιλέγονται από τους συγγραφείς και μεταφραστές των βιβλίων που αναλύσαμε. Να σημειώσουμε ότι στα περισσότερα εγχειρίδια επιλέγεται η συγκριτική προσέγγιση της διαλέκτου με την ιταλική ή/και την ΚΝΕ, οι οποίες έχουν συνήθως ρόλο επικουρικής γλώσσας κατά τη διδασκαλία της διαλέκτου. Το πρόβλημα είναι αρκετά οξύ, καθώς οι ψευδόφιλες λέξεις ανήκουν συνήθως στην ίδια γραμματική κατηγορία με αποτέλεσμα να είναι αδύνατη η μεταξύ τους διάκριση με βάση γραμματικά κριτήρια. Επιπλέον, καταλαμβάνουν αρκετές φορές παρόμοιες συντακτικές θέσεις μέσα στην πρόταση.

Η επιλογή ψευδόφιλων λέξεων με μορφοφονολογική σύμπτωση έγινε από ένα σώμα γραπτών, παράλληλων ελληνικών και κατωϊταλικών κειμένων (γκρίκο) εγχειριδίων της Κάτω Ιταλίας, που απευθύνονται σε μαθητές και χρησιμοποιούνται ή θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν στην εκπαίδευση για τη διδασκαλία της διαλέκτου. Το σύνολο των ψευδόφιλων λέξεων του corpus κατηγοριοποιήθηκε με βάση το γραμματικό γένος (ουσ., ρημ., κλπ.) και το σημασιολογικό τους πεδίο (ζώα, πρόσωπα, φυτά, κλπ.).

5. Στόχοι διδακτικής προσέγγισης

Καθότι οι κατωϊταλικές διάλεκτοι και η ελληνική γλώσσα διδάσκονται στα σχολεία της Καλαβρίας και της Απουλίας, έστω και κάτω από μη ιδανικές συνθήκες, κρίνεται απαραίτητη η αξιοποίηση των ψευδόφιλων λέξεων στη διδακτική πράξη και συγκεκριμένα στο γλωσσικό μάθημα της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης. Για το λόγο αυτό θα παρουσιαστούν συγκεκριμένες προτάσεις για τη διδακτική αξιοποίησή τους με στόχο τον εμπλουτισμό του εκφραστικού φάσματος των μαθητών και την αποφυγή συγχύσεων. Σύμφωνα με έρευνες κατανόησης κειμένων, ο κίνδυνος οι μαθητές να συναγάγουν λάθος νόημα βασιζόμενοι σε μια λέξη που έχουν την εντύπωση ότι τη γνωρίζουν είναι εν δυνάμει μεγαλύτερος από ό,τι όταν αναγνωρίζουν την ύπαρξη άγνωστων λέξεων (Mattheoudakis & Patsala, 2007).

Βασικοί στόχοι της διδακτικής προσέγγισης ήταν οι εξής:

- ευαισθητοποίηση των μαθητών ως προς την ύπαρξη του φαινομένου
- ανάπτυξη γλωσσικής συνειδητοποίησης
- άσκηση των μαθητών με στόχο την αποφυγή λανθασμένων σημασιολογικών συσχετισμών
- επίτευξη θετικής μεταφοράς σημασιών από την Γ1 στη Γ2
- ορθή άντληση λεξιλογίου κατά την εκμάθηση της Γ2
- βελτίωση των τεσσάρων δεξιοτήτων
- χρήση των ψευδόφιλων λεξικών μονάδων σε σωστά περιβάλλοντα

Ομάδα-στόχος είναι οι μαθητές των τελευταίων τάξεων του Δημοτικού ή/και μαθητές βαθμίδων Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης με προϋπάρχουσες βασικές γνώσεις γκρίκο και Νέων Ελληνικών. Εναλλακτικά μπορεί να βρει εφαρμογή και σε μαθήματα διαλέκτου αλλά και Νεοελληνικής Γλώσσας που προσφέρονται από τοπικούς συλλόγους τόσο στην Απουλία όσο και στην Καλαβρία (ενδεικτικά αναφερόμαστε στους συλλόγους *Ghetonia* και *Kaliglossa* στο χωριό Calimera της Απουλίας και στο σύλλογο *Delia* στην Bona Marina της Καλαβρίας).

6. Περιεχόμενο της διδακτικής πρότασης

Ο απαιτούμενος χρόνος εφαρμογής της ενότητας είναι 6 διδακτικές ώρες, εντάσσεται στο γλωσσικό μάθημα και προτείνεται η χρήση της ομαδοσυνεργατικής μεθόδου. Το υλικό αποτελείται από ένα επιτραπέζιο παιχνίδι, κάρτες εμπέδωσης λεξιλογίου και ένα κείμενο προς μετάφραση.

Το παιχνίδι αποτελείται από μια βάση με σειρά δίχρωμων τετραγώνων σε σπειροειδή μορφή, ένα ζάρι, 2 πόνια και δύο σειρές καρτών με χρώματα «πλάτης» αντίστοιχων της διχρωμίας των τετραγώνων της βάσης. Η σπειροειδής μορφή επιλέχθηκε με το σκεπτικό ότι το σαλιγκάρι αναφέρεται αρκετά συχνά σε κείμενα του γκρίκο ως λιχουδιά της τοπικής κουζίνας. Οι κόκκινες κάρτες περιέχουν λέξεις στο γκρίκο με δύο εκδοχές μετάφρασής τους στα Νέα Ελληνικά, ενώ οι πράσινες περιέχουν λέξεις στα Νέα Ελληνικά με δύο εκδοχές μετάφρασής τους στο γκρίκο. Σε κάθε σειρά/στοίβα περιέχονται τόσο ομόηχες και ταυτόσημες έννοιες όσο ομόηχες αλλά ετερόσημες έννοιες (ψευδόφιλες λέξεις). Η σωστή απάντηση είναι σημειωμένη με έντονα γράμματα πάνω στην κάρτα. Σκοπός του παιχνιδιού είναι να φτάσουν οι παίκτες στο κέντρο της σπείρας. Νικητής είναι όποιος παίκτης καταφέρει να τερματίσει πρώτος έχοντας παράλληλα συλλέξει και τις περισσότερες κάρτες από όλους τους υπόλοιπους.

Στο στάδιο της εμβάθυνσης διανέμονται στους μαθητές κάρτες προς εξάσκηση και εμπέδωση του λεξιλογίου του προαναφερθέντος παιχνιδιού και αναγνώρισή του μέσα σε κειμενικό πλαίσιο. Πρόκειται για προτάσεις με κενά προς συμπλήρωση με την κατάλληλη λέξη.

Στο πίσω μέρος των καρτών υπάρχει η σωστή απάντηση και αυτό καθιστά δυνατή την αυτοαξιολόγηση.

Μια επιπλέον δραστηριότητα για τους μαθητές αποτελεί κείμενο προς μετάφραση από τα Ελληνικά στο γκρίκο ή και αντίστροφα, ανάλογα με τις προϋπάρχουσες γνώσεις των μαθητών. Εναλλακτικά μπορούν να δοθούν ταυτόχρονα και τα δύο κείμενα και να εντοπιστούν οι ψευδόφιλες λέξεις. Στη συνέχεια οι μαθητές προχωρούν σε σύνταξη λίστας ψευδόφιλων λέξεων και δημιουργία δικού τους λεξικού. Τέλος, παροτρύνονται να συντάξουν δικά τους κείμενα κάνοντας χρήση ψευδόφιλων λέξεων.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Campolo, I. (2004). Ένα καινούριο ιστορικό λεξικό των νοτιοϊταλικών ελληνικών. Στο: *Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα. Πρακτικά της 24ης ετήσιας συνάντησης του Τομέα Γλωσσολογίας του Τμήματος Φιλολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (9-11 Μαΐου 2003)*. Θεσσαλονίκη, σ.σ. 153-162.
- Haarmann, H. (2001). *Kleines Lexikon der Sprachen. Von Albanisch bis Zulu*. München: C.H. Beck-Verlag.

- Horrocks, G. (1977). *Greek: A history of the language and its speakers*. London: Addison Wesley.
- Kiss, M. (2002). “Les pièges du vocabulaire bilingue : les faux amis”. *Revue d'Études Françaises* 7, 41-55.
- Rohlf, G. (1962). *Neue Beiträge zur Kenntnis der unteritalienischen Gräzität*. München: Verlag d. Bayer. Akad. d. Wiss.
- Tore, J. (2003). *Eine kurze Geschichte der Sprachen*. Heidelberg: Spektrum.
- Αλεξάνδρου, Δ. (1997). *Γκρεκάνοι - Οι Έλληνες της Μάγκνα Γρέτσια*. Θεσσαλονίκη : Ερωδιός.
- Αναστασιάδη-Συμεωνίδη, Α. (1994). *Νεολογικός Δανεισμός της Νεοελληνικής: Άμεσα δάνεια από τη Γαλλική και Αγγλοαμερικανική-Μορφοφωνολογική Ανάλυση*. Θεσσαλονίκη: Υπηρεσία Δημοσιευμάτων, Α.Π.Θ.
- Γεωργιάδης, Σ. (2009). *Η δημογραφική εξέλιξη των ελληνόφωνων πληθυσμών της Grecia Salentina και η γλωσσική κατάσταση στη σύγχρονη εποχή. Ενδεχόμενα και προοπτικές*. Κέρκυρα: μεταπτυχιακή εργασία.
- Καραναστάσης, Α. (1997). *Γραμματική των Ελληνικών Ιδιωμάτων της Κάτω Ιταλίας*. Αθήνα: Ακαδημία Αθηνών.
- Κασάπη-Ζωντανού, Ε. (1997). *Κατανόηση κειμένου από μη φυσικούς ομιλητές και ψευδοδιαφανείς λέξεις: Μια έρευνα συσχέτισης για τα μεταφραστικά τους δάνεια*. Α.Π.Θ.: διδακτορική διατριβή.
- Κατσογιάννου, Μ. (1999). *Ελληνικά της Κάτω Ιταλίας: η κοινωνιογλωσσολογική άποψη*. Στο: Α. Μόζερ (επιμ.) (1999), *Ελληνική Γλωσσολογία '97*, Πρακτικά του 7^{ου} Διεθνούς Γλωσσολογικού Συνεδρίου για την Ελληνική Γλώσσα (Πανεπιστήμιο Αθηνών, Τομέας Γλωσσολογίας, 25-27 Σεπτεμβρίου 1997). Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Κοντοσόπουλος, Ν. (2001). *Διάλεκτοι και Ιδιώματα της Νέας Ελληνικής*. Αθήνα: Γρηγόρης.
- Κυριαζή-Παπακωνσταντίνου, Μ. (2005). *Διαγλωσσικά ομότυπα της ελληνικής και αγγλικής ειδικής γλώσσας ηλεκτρολογίας-ηλεκτρονικής. Γλωσσοδιδασκτική πρόταση*. Στο: «Ελληνική Γλώσσα και Ορολογία». *Ηλεκτρονικά Πρακτικά 5ου Συνεδρίου ΕΛΕΤΟ*. Λευκωσία, Κύπρος, 13-15 Νοεμβρίου 2005.
- Προφίλη, Ο. (1999). *Η ελληνική στη νότια Ιταλία*. Στο: *Διαλεκτικοί θύλακοι της ελληνικής γλώσσας*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.
- Τζιτζιλής, Χ. (2000). *Νεοελληνικές Διάλεκτοι και Νεοελληνική Διαλεκτολογία*. Στο: *Η Ελληνική Γλώσσα και οι Διάλεκτοί της*. Αθήνα: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.

Ιστοσελίδες

- Mattheoudakis, M. & Patsala, P. (2007). “English-Greek false friends: Now they are, now they aren't”. *8th International Conference of Greek Linguistics*. University of Ioannina, August 30th-September 7th. Στο: http://www.linguistuoι.gr/cd_web/docs/english/025_mattheoudakisICGL8_Ok.pdf